

“YEDEK SUBAY ÖĞRETMEN” UYGULAMASINDA AHMET SAY VE GÖRİZ KÖYÜ/BİNGÖL ÖRNEĞİ (1960-63)

Ahmet ÇAPARLAR*

Özet

Bu çalışma, 27 Mayıs 1960 Darbesi’nden sonra Millî Birlik Komitesi tarafından hayata geçirilen ve Anadolu’nun kırsal bölgelerindeki öğretmensiz köylerde tatbik edilen *yedek subay öğretmen* uygulamasının Bingöl’e bağlı Göriz (Çevrimpınar) Köyü’ndeki örneğini ele almaktadır. “Yedek Subay Öğretmen” uygulaması çerçevesinde Bingöl’e tayin edilen Ahmet Say, şehre ulaştıktan sonra dönemin valisi Kemalettin Gazezoğlu tarafından Göriz Köyü’nde görev yapması için vazifelendirilmiştir.

Görev yeri Göriz’e ulaşan Ahmet Say, henüz okulu olmayan ve neredeyse Türkçe konuşmayı dahi bilmeyen bir öğrenci kitlesi ile karşılaşmıştır. Köyün ileri gelenlerinden Mehmet Şerif Çalbay ile tanışan Say, kendisine tahsis edilen bir köy odasında konaklamaya başlamıştır. Ardından köy ahalisinin ortak kararı ve katkısıyla yıkık dökük bir oda tamir edilerek öğrencilerin eğitim alacağı fiziki koşullar sağlanmıştır. 1960-63 yılları arasında söz konusu köyde ilk kez ilkokul eğitimini başlatan Ahmet Say, sadece öğrencilere değil yetişkinlere de yönelik el sanatları, folklor ve sinema gibi eğitsel alanlarda da faaliyetler düzenlemiştir. Ahmet Say, Göriz’de öğretmenlik yaptığı süreci ve 1960’lı yıllarda Bingöl ile ilgili gözlemlerini kaleme almayı ihmal etmeyip, sonraki yıllarda yayımlamıştır. Bu çalışmada; Say’ın anılarından yola çıkarak, bir bölgenin tarihsel ve sosyolojik durumunu monografik bir bakış açısıyla incelemek için nitel veri toplama yöntemlerinden biri olan yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Ahmet Say, Göriz (Çevrimpınar) Köyü, Bingöl, Yedek Subay Öğretmen, Eğitim.

THE CASE OF “REVERSE OFFICER TEACHER” PRACTICE IN GÖRİZ VILLAGE/BİNGÖL AND AHMET SAY (1960-63)

Abstract

This study deals with the example of the reserve officer teacher practice in the village of Göriz (Çevrimpınar) in Bingöl, which was implemented by the National Unity Committee after the military coup on 27

* Doktora, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. ahmetcaparlar@gmail.com

ORCID: 0000-0003-1923-159X.

(Makale Gönderim Tarihi: 26.11.2021-Makale Kabul Tarihi: 26.12.2021)

DOI: <https://doi.org/10.53440/bad.1028621>

May 1960 and was implemented in the villages without teachers in the rural areas of Anatolia. Ahmet Say, who was appointed to Bingöl within the framework of the Reserve Officer Teacher application, was commissioned by the governor of the time, Kemalettin Gazezoğlu, to serve in the Göriz Village after he arrived in the city.

When Ahmet Say reached his place of duty in Göriz Village, he encountered a mass of students who did not have a school yet and could hardly even speak Turkish. After Ahmet Say met Mehmet Şerif Çalbay, one of the notables of the village, he began to live in the village room allocated to him. Afterward, with the common decision and contribution of the village people, a dilapidated room was repaired and physical conditions were provided for the students to receive an education. Ahmet Say was the first person who began primary school teaching in the Göriz Village between 1960 and 1963. In addition, he organized activities in educational fields such as handicrafts, folklore and cinema for not only students but also adults. Ahmet Say, while teaching in Göriz Village, did not neglect to write down observations about Bingöl in the 1960s and published them in the following years. In this study; based on Say's memories, semi-structured interview technique, which is one of the qualitative data collection methods, was used to examine the historical and sociological situation of a region from a monographic perspective.

Keywords: Ahmet Say, Göriz (Çevrimpınar) Village, Bingöl, Reserve Officer Teacher, Education.

Giriş

Cumhuriyetin ilanından sonra 1926 yılında Elazığ'a, 1929'da Muş'a bağlanan Çabakcur, 1936 yılında çıkarılan bir kanunla il haline getirilmiştir. Bu değişiklik, 2885 numaralı kanun ile 25 Aralık 1935 tarihinde kabul edildikten sonra 4 Ocak 1936 tarihinde "*Yeniden 9 kaza ve 5 vilayet teşkiline ve bunlarla 32 Nahiyeyle ait Kadrolar Hakkında Kanun*" adıyla Resmî Gazete'de yayımlanarak kamuoyuna duyurulmuştur. Söz konusu kanunun 5. maddesindeki "*Muş vilayetinin Çabakcur, Genç, Solhan, Bingöl kazaları ile Erzincan vilayetinin Kiğı kazasından teşekkül etmek ve merkezi Çabakcur Kasabası olmak üzere Bingöl vilayeti kurulmuştur*" ifadesi ile vilayetin idari birim sınırları çizilmiştir.¹

Bingöl vilayet merkezi olan Çabakcur Kasabası'nın adı, belediye meclisi ve vilayet idare meclisi heyetince verilen kararlar neticesinde, Devlet Şurası yetkililerince de uygun görülerek, 13 Aralık 1944 tarihinde "Bingöl" olarak değiştirilmiştir.² Bu tarihlerden sonra gün geçtikçe büyüyen vilayet merkezi,

1 T.C. Resmî Gazete, 4 Kânunusani 1936, S: 3197, s. 5902.

2 T.C. Resmî Gazete, 27 Kânunuevvel 1944, S. 5890, s. 8098.

eski yeri olan Çabakcur Vadisi'nden etrafa doğru genişlemiştir.³ Bu genişleme, özellikle de 1950-1955 yıllarında hızlandırılmış, yerleşim günümüzde şehrin hâkim olduğu vadinin sağındaki ve solundaki alanlara taşınmıştır.⁴

Bingöl tarihi gerek Cumhuriyet öncesi gerekse sonrası dönemler açısından pek çok orijinal konular barındırmaktadır. Bunlar arasında eğitim meselesi öne çıkmaktadır. Cumhuriyetin ilanından sonra, Bingöl'ün il statüsü kazanması ve eğitim teşkilatının müesseseseleşmesi süreçlerini ele alan müstakil bir çalışmanın olmaması beraberinde birçok bilinmezliği getirmiştir. Bundan dolayı, bölgenin eğitime dair istatistikî verilere ulaşmak zordur. Mevcut veriler Çabakcur'da ilkokul eğitiminin 1908 yılında başladığına işaret etmektedir. Ardından 1913 yılında Rüştüye Mektebi açılmışsa da 1914'te I. Dünya Savaşı'nın başlaması üzerine kapanmıştır. Cumhuriyetin ilanından hemen sonra Muş'un kazası olarak belirlenen Çabakcur'da yeniden ilkokul açılmışsa da kısa bir süre sonra, 1925 yılında tekrar kapanmıştır. Yaklaşık 8 yıl boyunca eğitime ara verilen kazada, 1933 yılında üç sınıflı bir eğitim müessesesi olarak kurulan ve günümüzde halen eğitime devam eden Sarayıcı İlköğretim Okulu eğitim hayatına başlamıştır. Kesintisiz eğitim süreci incelendiğinde; 1933 yılında ilkokul, 1949 yılında ortaokul, 1957 yılından itibaren ise lise gibi eğitim kurumlarına sahip olan Bingöl'deki eğitim seviyesinin 1960'lardan sonra arttığı söylenebilir.⁵

1. Göriz Köyü'nün Konumu ve Tarihçesi

Göriz (Çevrimpınar) Köyü, Bingöl merkezinin batısında yer alıp, şehre yaklaşık 18 km uzaklıktadır. 40° 21' 33" Doğu boylamı ve 38° 56' 32" Kuzey enlemi arasında yer alan Göriz, ortalama 1300 m rakıma sahiptir.⁶ Eski adıyla Göriz olarak bilinen köye, bu ismin ne zaman ve kim tarafından verildiği ve/veya ne anlama geldiği bilinmemekle beraber 16. yüzyıldan itibaren "Göheriz" şeklinde kayıtlara geçtiği ve yine 19. yüzyıla ait kayıtlarda da bu isimle anıldığı görülmektedir.⁷

3 Günümüzde "Aşağı Çarşı" olarak adlandırılmaktadır.

4 Metin Tuncel, "Bingöl", *TDVİA (Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi)*, C. VI, İstanbul 1992, s. 184; Ebru Gül, *Basına Göre Bingöl'de Basın Siyasi Hayat, (1960-1985)*, (Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul 2010, s. 17.

5 Ömer Şanlı, "Bingöl'ün İlkokulu Kiği'de Açılmış", *Bingöl*, 30 Ocak 2020; Sait Aşgın, *Cumhuriyet Döneminde Doğu Anadolu'ya Yapılan Kamu Harcamaları (1946-1960)*, Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara 2000, s. 203.

6 <http://www.nisanyanmap.com> (Erişim: 10 Kasım 2021).

7 M. Mahfuz Söylemez-Abdullah Demir, *1550 Tarihli Tahrir Defterine Göre Çabakcur Livası Nüfus ve İskân*, Bingöl Belediyesi Kültür Yayınları, Bingöl 2010, s. 27; Abdullar Demir, "XIX. Yüzyılda Zazaların Nüfusu ve Demografik Yapısı", *II. Uluslararası Zaza Tarihi ve Kültürü Sempozyumu (4-6 Mayıs 2012)*, Bingöl Üniversitesi Yayınları, Bingöl 2012, s. 129.

Eski bir yerleşim yeri olan Göriz, 1550 Tarihli Tahrir Defterinde Görüz/ Göheriz şeklindeki telaffuzlar ile kaydedilmiştir. Yine aynı deftere göre Göriz, Çapakçur Livasına bağlı yedi nahiyeden biri olup,⁸ çevredeki yerleşim birimlerinin merkezi konumundadır. Söz konusu nahiyeye bağlı olan köylerin eski ve yeni isimleri, şu an bağlı oldukları ilçe, tahmini nüfusları ve dini inançları aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 1: 1550 Tarihli Çabakçur Livası Tapu Tahrir Defterine göre Göheriz (Görüz) Nahiyesine bağlı olan köylerin tahmini Nüfusu ve Dini Durumları⁹

Köylerin Adı	Bağlı Oldukları Nahiyeye	Köylerin Yeni İsmi	İlçeleri	Tahmini Nüfus	Dini İnançları
Cihangeşt	Nahiye-i Göheriz (Görüz)	Cihangeşt	Merkez	142	Müslüman
Ermütak-ı Pir Ahmed	Nahiye-i Göheriz (Görüz)	Kırkağıl	Merkez	122	Müslüman
Ermütak-ı Sufla	Nahiye-i Göheriz (Görüz)	Kılçadır	Merkez	97	Müslüman
Ermütak-ı Ulya	Nahiye-i Göheriz (Görüz)	Kırkağıl	Merkez	129	Müslüman
Güllüce Mezra'a-i Mendü ve Mezra'a-i Paplor	Nahiye-i Göheriz (Görüz)	Güllüce	Merkez	704	Müslüman
Kamuşlı (Kasıman)	Nahiye-i Göheriz (Görüz)	Elbaşı	Merkez	63	Müslüman
Mirzan Mezra'a-i Zeyneb ve Mezra'a-i Kantara ve Mezra'a-i Musik	Nahiye-i Göheriz (Görüz)	Mirzan	Merkez	328	Müslüman

1550 yılında Çabakçur Livasına bağlı bir nahiyeye statüsünde olan Göriz, 19. yüzyıla ait h. 1262/m.1845-1846 tarihli Nüfus İcmal Defteri kayıtlarına göre Çabakçur Kazası'na bağlı bir köy konumundadır. Sakinlerinin tamamı Müslümanlardan oluşan 20 haneli bu köyde; 25 tuvana,¹⁰ 14 sıbyan,¹¹ 9 mü-

8 Çabakçur Livasına bağlı diğer nahiyeler ise şunlardır; Çevlik (Aşağı Çarşı), Gökdere (Yamaç), Poğ (Pueğ) Yukarı ve Aşağı Köy, Sivekârî (Sekeran) Ilıcalar, Şeftalu (Meneşkut) Solhan, Zikdelü (Söğütlü) Genç (Söylemez- Demir, s. 27).

9 Söylemez-Demir, s. 28, 30-31-32.

10 Güçlü kuvvetli, askerlik çağına gelmiş erkekler için kullanılan tabir (Ferit Devellioğlu, *Osmanlıca-Türkçe Lügat*, Aydın Kitabevi Yayınları, Ankara 2007, s. 1115; Demir, s. 126).

11 Çocuk, henüz memeden kesilmemiş veya ergenlik dönemine ermemiş erkekler için kullanılan tabirdir (Devellioğlu, s. 948; Demir, s. 126).

sinn,¹² 1 nizamiye¹³ ve toplamda 49 erkek nüfusun yaşadığı belirtilmektedir. Bu dönemdeki nüfus sayımlarının nefer sayısını belirlemek amacıyla yapılması köydeki erkek nüfusun tespitinde kolaylıklar sağlamıştır. Net bir verisi bulunmayan toplam nüfus miktarı ise erkek nüfus üzerinden tahmin edilerek 140 kişi civarında olduğu ifade edilmiştir.¹⁴

1928 yılında yayımlanan Dâhiliye Vekâleti'ne ait bir çalışmada *Kürüz*¹⁵ ve 1946 tarihli başka bir yayında ise *Göyüz*¹⁶ şeklinde kaydedilmiştir. Söz konusu köy isminin farklı şekillerde kaydedilmesinde cumhuriyetin ilk yıllarında meskûn mahalde yer isimleri envanterini oluşturmak için görevlendirilen memur veya araştırmacıların yanlış yazımlarının etkili olduğu söylenebilir.

Göriz Köyü'nün yerleşim alanı Osmanlı'dan Cumhuriyet'e, 1971 yılında meydana gelen Bingöl Depremi'ne¹⁷ kadar değişmemiştir. Deprem sonrası barınma alanları kullanılamaz hale gelen köy, şu an ki yerleşim alanında devletin yaptığı barakalara taşınmıştır (*bk. Ek-7*). Günümüzde, 1971 yılı öncesi yerleşim alanı "Eski Köy" (*Dewa Kuhun*)¹⁸ olarak adlandırılmakta ve yeni yerleşim alanının güney doğusunda yer almaktadır.¹⁹

2. Yedek Subay Öğretmen Uygulaması Kapsamında Ahmet Say'ın Göriz Köyü'ndeki Öğretmenlik Yılları (1960-63)

2.1. Yedek Subay Öğretmen Uygulaması

Türk Silahlı Kuvvetlerine mensup Millî Birlik Komitesi öncülüğünde gerçekleştirilen 27 Mayıs 1960 Darbesi'yle ülke yönetimi Demokrat Parti Hükümeti'nden devralındı. Millî Birlik Komitesi, yönetimi darbeden bir gün sonra Cemal Gürsel başkanlığında kurulan sivil bir hükümete devretti. Darbeyi

12 Yaşlı, geçkin, kocamış, kemale ermiş ihtiyar için kullanılan tabirdir (Devellioğlu, s. 741; Demir, s. 126).

13 Askerlik dönemine giren erkek, askerlik çağında olup askerlik vazifesini ifa edenler için kullanılan bir tabirdir. Sultan Abdülaziz devrinde kurulan askeri teşkilatta dört yıl muvazafılık ve iki yıl ihtiyat hizmetini ifa etmekte olan kara askerlerine verilen ad. (Devellioğlu, s. 843; Demir, s. 126).

14 Demir, s. 129.

15 Dâhiliye Vekâleti, *Son Teşkilatı Mülkiye'de Köylerimizin Adları*, Dâhiliye Vekâleti Nüfus Müdüriyet-i Umumiyesi Neşriyatı, Hilal Matbaası, İstanbul 1928, s. 317.

16 İçişleri Bakanlığı, *Türkiye'de Meskûn Yerler Kılavuzu*, Başbakanlık Devlet Matbaası, C. I, Ankara 1946, s. 427.

17 22 Mayıs 1971 günü saat 18.45'te Bingöl İli ve civarında Richter ölçeğine göre 7.1 şiddetinde bir deprem meydana gelmiştir. Deprem sonucunda 878 can kaybı olup, ağır hasarlı ve yıkık konut sayısı 5386 civarındadır (Halil Şimşek, *Cumhuriyet'ten Sonra Bingöl*, (Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Fakültesi İnkılap Tarihi Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi), Ankara 1999, s. 10-11)

18 *Dewa Kuhun: Eski Köy (Zazaca)*.

19 Köyün eski ve yeni yerleşim alanının karşılaştırması için bk. *Ek-7*.

gerçekleştiren grubun ülke yönetimine el koyma gerekçelerinden biri de eğitim meselesiydi. Zira dönemin Türkiye'sinde yaşanan problemlerin ve halkın çektiği sıkıntılar, eğitim seviyesinin düşüklüğüne ve toplumun bilerek cahil bırakılmasına bağlanıyordu. Bu sebeple de vakit kaybedilmeden millî eğitim seferberliğinin başlatılması gerekli görülmekteydi. Fakat bunun gerçekleştirilmesi için istenilen miktarda öğretmenin olmaması bu sorunun yeni uygulama ile çözümlenmesini gerektirmekteydi.

Öğretmen ihtiyacını karşılamak için lise ve dengi okullardan mezun olmuş, askerlik çağına gelmiş adayların eğitimci olarak istihdam edilmesi öncelikli adımlardan biri oldu. Yapılan kanunî düzenleme ile lise ve dengi okullardan mezun olan asker adaylar, Millî Eğitim Bakanlığı'na bağlı kurumlarda öğretmen sıfatıyla iki yıl boyunca hizmet yapacaktı. Bu uygulama, 15 Ekim 1960 tarihinde Resmî Gazete'de ilan edilen çerçeve hükümlerle başlamış oldu. Yedek subay öğretmen uygulamasının amacı, halihazırda yetersiz olan eğitimci ihtiyacını hafifletmek ve özellikle de cehaletin çok daha fazla hissedildiği Anadolu'nun ücra köylerinde okullar açmaktı. Bu yolla bir yandan belli bir eğitim seviyesini tamamlamış olup, askerlik çağına gelmiş bireylere eğitim verme fırsatı sunulurken bir yandan da toplumun eğitim seviyesinin yükseltileceği öngörülmekteydi.²⁰

2.2. Ahmet Say ve Göriz Köyü'ndeki Öğretmenlik Yılları (1960-63)

Cumhuriyetin kuruluş dönemi eğitimcilerimizden matematik öğretmeni ve matematik kitapları yazarı Fazıl Say²¹ ile felsefe öğretmeni Nüzhet Say'ın oğlu olan Ahmet Say, 1935'te İstanbul'da doğdu. Ortaokul ve lise öğreniminin yanı sıra, küçük yaşta özel dersler alarak piyano çalmaya başladı. 1946'da Ferdi Statzer'in isteği üzerine İstanbul Belediye Konservatuvarı'na girdi ve 1945-50 yılları arasında Verda Ün ile piyano, Demirhan Altuğ ile teori ve Raşit Abed ile armoni çalıştı. İstanbul Erkek Lisesi'ni bitirdikten sonra Almanya'ya gitti. 1954-60 yılları arasında Almanya'da basın-yayın eğitimi aldıktan sonra 1960 yılında Türkiye'ye geri döndü. Ayrıca müzikolog Kurt Köhler'in özendirilmesiyle müzikolojiye ilgisi başladı.²²

20 Aziz Kılıç, "27 Mayıs Darbesinin Eğitim Hayatına Etkileri", *Alınları Sosyal Bilimler Dergisi*, 4/2 (2020), s. 90, 93,97; a.mlf., *Türkiye'de Askerî Darbelerin Eğitim ve Kültür Hayatı Üzerindeki Etkileri (27 Mayıs 1960-12 Mart 1971-12 Eylül 1980)*, (Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi), Kahramanmaraş 2019, s. 38-40; *T.C. Resmî Gazete*, 15 Ekim 1960, S: 10630, s. 2353-2354.

21 Fazıl ismi Ahmet Say'ın babasının ismi olduğu gibi oğlunun da ismidir. Günümüzde halen sanatını icra etmeye devam eden, uluslararası müzik camiasında bilinen piyanist ve besteci Fazıl Say'ın ismi büyükbabasına atfen verilmiştir.

22 <http://www.ahmetsay.com.tr/cv.htm> (Erişim: 23 Kasım 2021).

Türkiye'ye dönen Ahmet Say, Almanya'daki eğitimi sonrasında aldığı diplomanın denklik sorunu ile karşılaşınca özel Almanca dersleri vererek bir süre meşgul oldu. Ardından 27 Mayıs 1960 İhtilali'nin başlaması ve bu sürecin mimarı olan Millî Birlik Komitesi'nin uygulamaya koyduğu lise mezunlarının köy öğretmeni olarak görevlendirilmesi projesi kapsamında Eylül 1960'ta Kadıköy Askerlik Şubesi tarafından yedek subay öğretmen sıfatıyla Bingöl'e tayin oldu. Say, bu görevlendirme için "*devlet, beni hiçbir zaman, hiçbir fırsatla böyle sevindirmemişti*" diyerek sevincinin gerekçesini ise şu şekilde ifade etmektedir: "*Hayatta hiç yaşamadığım gerçeklerle, Türkiye'de herhangi bir aydının kolay kolay yaşayamayacağı katı gerçeklerle bir arada olacaktım Bingöl'de! Gittiğim köyün yoksul, eğitimsiz, çaresiz insanlarıyla haşır neşir olacak, onlarla kaynaşacaktım! Çocuklarını okutacaktım. Ne yapıp edip, o çocukların adam olma yolunda ilk adımları atmasını sağlayacaktım*".²³ Bingöl'e ulaştıktan sonra, -27 Mayıs İhtilali sonrası Bingöl'e atanmış olan dönemin valisi Kemalettin Gazezoğlu ve diğer şehir bürokrasisi ile tanışır. Say, Vali Gazezoğlu öncülüğünde yapılan bir eğitim toplantısında Bingöl'ün en ücra ilçesinin en ücra köyünde çalışmak istediğine dair düşüncelerini dile getirmişse de bu isteği geri çevrilmiştir. Vali, merkeze yakın olsa da Göriz Köyü'nün de yoksul bir dağ köyü olduğunu ve kendisinin burada görev yapmasının daha uygun olacağını belirtmiştir.²⁴

Ahmet Say, 1960 yılının Eylül ayı başlarında Bingöl'e ulaştıktan iki gün sonra görev yerinin belirlenmesi üzerine dönemin Göriz Köyü Muhtarı Zülfü Çalbay, bir aygır vasıtasıyla gelip köylerine atanan ilk öğretmen ile tanışır ve köye ulaşmak üzere yola koyulurlar. Ortalama 3-4 saatlik bir yürüyüşten sonra yaklaşık 18 km mesafeyi kat ederek Göriz Köyü'ne ulaşırlar. Muhtar, öğretmen Ahmet Say'ı köyün ileri gelenlerinden Mehmet Şerif Çalbay'ın yanına götürerek kendisine düşen vazifeyi tamamlar.²⁵

Mehmet Şerif Çalbay'ın evine götürülen Ahmet Say, yabancı olduğu bu yerde kim tarafından, nasıl karşılanacağı hakkında bir fikre sahip değildir. Fakat Say'ın anılarında da belirttiği üzere bu ilk karşılaşma, Mehmet Şerif ile aralarındaki sıkı bir dostluk ilişkisinin temeli olacaktır. Nitekim Say, bu ilk karşılaşmayı: "*...Mehmet Şerif Efendi'nin odasına girdim. Kapıyı açtığım anda, Nasreddin Hoca'nın kendisiyle karşılaşmış gibi oldum. Döşeğinden kalkıp beni buyur etti. Bu sevimli ihtiyarın benim için yerinden fırlamasına şaşırımdım*" diyerek, "*yakasız çizgili mintanı, beline sarılı kuşağı, uzun hırkası ve şalvarıyla*

23 Ahmet Say, *Ağaçlar Çiçekteydi*, Evrensel Basım Yayın, İstanbul 2011, s. 141-142.

24 Say, s. 143-144.

25 Say, s. 142-145.

bağdaş kurup minderine oturunca, 13. Yüzyılda Nasreddin Hoca'nın evindeymiş gibi oldum. ...köyün en yaşlı, saygın kişisiydi o. Dişek dokunur bir mülkü yoktu. Yoksullaşmış bir ocakzâde, hanedan efendisiydi” diyerek Mehmet Şerif ile tanışmasını tasvir eder. Bu sebeple olmalıdır ki Say'ın kendisi, bu dostluk sürecinin başlangıç aşaması için *“25 yaşındaki bir delikanlının, seksenlik bir Bingöl köylüsüne derin saygı ve sevgisi böyle başladı”* der. Bu dostluk ilişkisi, Mehmet Şerif ile Ahmet Say arasında derin bir muhabbetin temeli olduğu gibi, ileriki zamanlarda Say'ın kaleme alacağı aralarında ödüllü hikâyelerinde olduğu birçok çalışmasına ilham kaynağı olacaktır.²⁶

Göriz Köyü'nde öğretmenlik yapmaya başlayan Ahmet Say, ilk iş olarak köylülerin de katılımıyla bir odanın temizlenerek tadilat edilmesini ve derslik için gerekli olan fiziki koşulların sağlanması için uğraşmıştır. Yaklaşık 25 kişilik bir öğrenci kitlesiyle eğitime başlayan Say'ın fark ettiği ilk husus ise şehirlerde ve köylerde verilen eğitim müfredatının neredeyse aynı olduğuydu. Dolayısıyla şehirde verilen eğitimin yoksul ve şehir medeniyetinden yoksun dağ köylerinde bir karşılığı olmadığını düşünerek, mevcut müfredatın dışına çıkarak eğitim vermeye başlamıştır. Olaya, eğitim sosyolojisi ve psikolojisi açısından bakan Say'a göre, otomobilin gelip geçmediği bir köyde trafik kurallarını öğretmenin hiçbir faydası olmayacaktı. Ya da itfaiye teşkilatından yoksun ve habersiz bir köyde bunu anlatmanın pratikte bir fayda sağlamayacağı farkındaydı. Bu sebeple olmalıdır ki Say bir nevi kendi müfredatını uygulayarak; okuma-yazma, aritmetik, kademeli olarak genel kültür, resim, müzik ve beden sağlığına yönelik eğitim dersleri vermeye başlamıştır. Verdiği eğitimin karşılığını kısa süre içinde almaya başlayan Say'ın belirttiğine göre öğrencilerin tamamı birkaç ay gibi kısa bir sürede okuma-yazmayı öğrenmiş, diğer derslerde de yol kat etmiştir. Say, sadece öğrencilerin değil köydeki yetişkinlerin de eğitimsel anlamda gelişmesine yönelik kurslar düzenleyerek okuma-yazma öğrenmelerini ve şehirde sinema ile tanışmalarını sağlayacak organizasyonlara imza atmıştır.²⁷

Ahmet Say, Göriz Köyü'ne yerleştikten kısa bir sürede sonra burada büyük bir yoksulluğun ve imkânsızlıkların olduğunu fark etmiştir. Bu sebeple de çocukların eğitiminden başka onların kişisel ihtiyaçlarını gidermeyi veya köyde yaşayan yetişkinlerin dertlerine çareler aramayı kendine görev edin-

26 Say, s. 145-147; a. mlf., *Güneşin Savrulduğu Yerden Bingöl Hikâyeleri*, Evrensel Basım Yayın, İstanbul 2007; Say'ın görev yaptığı köy ile alakalı diğer yazılarının içeriği için sonraki sayfalarda yer alan **“3. Ahmet Say'ın Göriz Köyü, Mehmed Şerif Çalbay ve Bingöl'ü Konu Edinen Kitap ve Makaleleri (Açıklamalı)”** başlığına bakılabilir.

27 Say, s. 152-157.

miştir. Örneğin; 1960 yılı sonlarına doğru köyde yoğun kar yağışı sonrasında öğrencilerinin çoğunun yalınayak ya da yırtık pabuçlarla okula geldiklerini fark etmesi üzerine derhal arayışlara girmiş ve İstanbul'daki tanıdıkları vasıtasıyla köye 70 çift kara lastiğin bağışlanmasına vesile olmuştur. Böylelikle hem öğrencilerin hem de yetişkinlerin ayakkabı ihtiyacını gidermiştir. Bunun dışında İstanbul'dan Bingöl'e gelirken beraberinde getirmiş olduğu ağrı kesici, ateş düşürücü ve öksürük şurubu, yara merhemi, ishal ve kabızlık gibi rahatsızlıklarda kullanılan tabletler, gazlı ve sargı bezleri, muhtelif pastiller gibi küçük rahatsızlıkları hafifletecek ilaçları kullanarak öğretmenlik mesleğinin yanı sıra köydeki sağlık sorunlarının giderilmesi için çalışan yardımsever bir sıhhiyecisi gibi faaliyet göstermiştir. Dönemin kısıtlı sağlık koşulları ve ulaşım imkânlarının yetersizliği düşünüldüğünde Say'ın gerek öğrenci ve gerekse de köylüler için yaptığı faaliyetler, idealist ve aydın bir cumhuriyet eğitimcisinin fedakarlık derecesini ortaya koymaktadır. Nitekim kendisi de Göriz Köyü'nü kastederek; *"Ben bu evlerde yaşayan yoksul, çaresiz insanların bütün eksikliklerini gidermeyi, bütün aksamaları düzeltmeyi öngörüyordum. Yalnızca çocukların eğitiminden değil, yetişkinlerin de yoksulluk ve yoksunluğunun her türünden sorumlu sayıyordum kendimi. Ama teker teker veya onların topu için elimden geldiğince bir şeyler yapmaya, onlara yardımcı olmaya ahdetmiştim"* demektedir.²⁸

Ahmet Say, sadece görev yaptığı Göriz'de değil kısa sürede isminin duyulması üzerine çevre köylerden de muhtelif sağlık problemleri veya kan davası gibi toplumun genelini ilgilendiren olayların çözümü için davetler almıştır. Örneğin; Göriz Köyü'nün batısında yer alan Aşağı Karaveliyan (Gökçekanat) Köyü'nde genç bir hanımefendinin rahatsızlığı üzerine kendisine başvurulmuştur. Say, bu daveti kırmayıp icabet etmişse de kibar bir dille kendisinin hekim olmadığını ve hastayı muayene etse dahi herhangi bir çözüm üretemeyeceğini anlatmıştır. Bu sebeple teşekküllü bir sağlık kurumunda muayene edilmesini belirttiği hastaya, beraberinde taşıdığı ateş düşürücü tabletler bırakmakla yetinmiştir. Yine Say, Görüz Köyü'nün karşı tarafında yer alan Kur (Dikme) Köyü'nde daha önce meydana gelmiş bir kan davasının bitirilmesi için Mehmet Şerif Çalbay'ın teşvikleriyle katılarak, bölgede toplumsal barışın sağlanmasında rol oynamıştır.²⁹

Ahmet Say, 1960-62 yılları arasında iki yıllık askerlik vazifesinin tamamlanmasına rağmen bir yıl daha Göriz'de kalmıştır. Hatta Bingöl Valiliği'nden sonra Erzincan Valiliği'ne atanmış olan Kemalettin Gazezoğlu'nun kendisini

28 Say, s. 149-150.

29 Say, s. 164-167.

davet etmesi ve Erzincan Halk Eğitim Müdürlüğü kadrosunu kendisine verilebileceğini haber vermesine rağmen Say, bu daveti kibar bir dille geri çevirmişti. Zira bu sıralarda Göriz’de yeni ve daha kullanışlı bir okul inşası için çabalayan Say, bu isteğini gerçekleştirmeden köyden ayrılmak istememiştir. Zorunlu askerlik süreci bitmesine rağmen bir yıl daha Göriz’de çalışan Ahmet Say, işlerini tamamladıktan sonra 1963 yılı sonlarına doğru Erzincan’da halk eğitim uzmanı sıfatıyla göreve başlamıştır. Fakat Erzincan’da istediği çalışma ortamını bulamayan Say, burada geçirmiş olduğu sürece dair rahatsızlığını “... vali beni desteklediği halde, “mütegalibe” diye nitelediğim kasaba çevresinin gerici, çıkarıcı, zorba egemenleri, beni bu kentten kovmak için akla gelen ve gelmeyen her şeyi yaptılar, el attığım her işi kösteklediler. Tam anlamıyla “hayatım kararı”. Bir gün olsun gecem gündüzümlle barışmadı” cümleleriyle aktarmaktadır.³⁰

Ahmet Say, Erzincan’da istediği çalışma ortamını bulamayınca buradaki bir yıllık görevinin sonunda ayrılarak İstanbul’a dönmüştür. İstanbul’da kaldığı süre boyunca yakın çevresine devamlı olarak Göriz Köyü özelinde Bingöl’de yaşadığı deneyimleri anlatır ve bunları yazmanın yollarını arar. Bu durumu paylaştığı yakın arkadaşı Şevki Aşit vakit kaybetmeden Ahmet Say’ı Orhan Kemal ile tanıştıdır. İstanbul’da Yerebatan Sarayı’nın yakınlarındaki bir kahvede Orhan Kemal ile tanışan Say, 1960-63 yılları arasında Bingöl’de yaşadığı deneyim ve gözlemlerini anlattıktan sonra Orhan Kemal kendisine “bunları yazsana” diyerek teşvik eder. Nasıl yazacağını sorması üzerine ise “Bana anlattığın gibi yaz. Düpedüz yaz. Sakın edebiyat yapmaya kalkışma! Süslemeler yapmak için kendini zorlama!” yanıtını alır. Say, yaklaşık iki saatlik bir görüşmeden oluşan bu anısını “Orhan Kemal’den hikâyecilik dersi” olarak tanımlar ve böylelikle yazarlık serüvenine başlar. 1964 yılı sonlarında eski Bingöl Millî Eğitim Müdürü Hayrettin Uysal’ın Ankara Öğretmenler Federasyonu’ndaki yayın müdürlüğü teklifini sevinçle kabul eden Say, başkente yerleşir ve günümüzde de aynı şehirde ikamet etmektedir.³¹

3. Ahmet Say’ın; Göriz Köyü, Mehmed Şerif Çalbay ve Bingöl’ü Konu Edinen Kitap ve Makaleleri (Açıklamalı)

Ahmet Say, 1964 yılı sonlarında Ankara’ya yerleşmesinin akabinde Bingöl’ün Göriz Köyü’nde görev yaptığı 1960-63 yıllarına dair deneyim ve gözlemlerini yazıp yayımlamaya başlar. Bunlar aşağıda kısa açıklamalarıyla

30 Say, s. 171-172; [Yazarı Yok], “Ahmet Say’ın Unutamadığı ‘İnsanoğlu İnsanlar’”, *Evrensel*, 8 Haziran 2016.

31 Say, s. 177-179.

verilmiştir. Ahmet Say'ın bu çalışmanın dışında tutulan eserleri de bulunmaktadır. Özellikle de müzik tarihi ve sanatı ağırlıklı olan bu çalışmalar, araştırmamızın konusu olmadığı için dipnotta verilen künyeler ile yetinilmiştir.³²

3.1. Ahmet Say, “Göriz’li Mehmed Şerif Efendi”, *Yarına Doğru*, S: 17 (Nisan 1976), ss. 11-19.

Ahmet Say, öncelikle görev yaptığı köyde kendisinin en büyük destekçisi ve derin bir dostluk ilişkisi kurduğu Mehmet Şerif Çalbay'ı anlattığı bir hikâye kaleme almıştır. Hikâye genel olarak, Ahmet Say'ın görev yaptığı köye ilk gidişini, Mehmet Şerif Çalbay ile tanışmasını ve köydeki ilk izlenimlerini ele alarak, eğitim sürecinin nasıl başladığını aktarmaktadır.

3.2. Ahmet Say, *Güneşin Savrulduğu Yerden Bingöl Hikâyeleri*, Evrensel Yayınları, İstanbul 2007, 128 s.³³

Bu çalışma, Ahmet Say'ın Bingöl'de görev yaptığı süre içinde gözlemlediği olaylara giriş ile başladıktan sonra *Güneşin Savrulduğu Yerden, Cumo ile Kutey, Kalkınma Yolları, Dinleyelim Dağ Başında Figanı, Görizli Mehmet Şerif Efendi, Cup Etti Bir Balık, Filito Kendini Neden Öldürdü, Arda Kalan ve Sonatçık* adlı 9 ayrı hikaye ile bölgenin sosyal, ekonomik ve coğrafik yapısını anlatmaktadır. Kitabın ilk basımı 1980 yılında Milliyet Yayınlarından, 1988 yılında Can Yayınlarından ve 2007 yılında ise Evrensel Basım Yayın tarafından yapılmıştır. Kitapta yer alan “*Güneşin Savrulduğu Yerden*” adlı hikâye 1970 TRT Sanat Ödülleri Yarışması'nda başarı ödülü; “*Arda Kalan*³⁴” adlı hikâye 1974 Sabahattin Ali Hikâye Yarışması'nda birincilik ödülü ve “*Görizli Mehmet Şerif Efendi*” adlı hikâye ise 1975 Antalya Film Şenliği Hikâye Ödülü'nde mansiyon (şeref) almıştır.

32 Ahmet Say'ın edebiyat ve müzik alanı başta olmak üzere birçok konuda çalışmaları bulunmaktadır. Bunların başlıcaları şunlardır: *Koca Kurt (Roman)*, Milliyet Yayınları 1976; *İpek Halya Ters Binen Kedi (Epik Öykü)*, Dayanışma Yayınları, Ankara 1982; *Mozart (Mozart'ın Anısına)*, (Haz. Ahmet Say), Evrensel Basım Yayın, İstanbul 2007; *Müzik Nedir? Nasıl Bir Sanattır? (Sanat Kuramı)*, Evrensel Basım Yayın, İstanbul 2008; *İnsanoğlu İnsanlar (Anı-Biyografi)*, Evrensel Basım Yayın, İstanbul 2016; *Müzik Ansiklopedisi*, C. 1-4, Başkent Yayınevi, Ankara 1992; *The Music Makers in Turkey*, Music Encyclopedia Publications, Ankara 1994; *Müzik Tarihi*, Müzik Ansiklopedisi Yayınları, Ankara 1995; *Müzik Öğretimi*, Müzik Ansiklopedisi Yayınları, Ankara 1996; *Müziğin Kitabı*, Müzik Ansiklopedisi Yayınları, Ankara 2000; *Müzik Sözlüğü*, Müzik Ansiklopedisi Yayınları, Ankara 2002.

33 Bu kitap, 2013 yılında Evrensel Basım Yayın tarafından *Ca Yo Ke Tij Ti Ra Bena Vila* ismiyle Zazaca'ya çevrilmiştir.

34 Hikâye, ilk olarak “Kara Lastiğin Mutsuzluğu” adıyla yarışmaya katılmıştır. Daha sonra kitap olarak yayımlanma sürecinin ilk basımında “Üç Kişiyi Bir Cizlavet”, ikinci basımında ise “Arda Kalan” şeklinde düzenlenmiştir.

3.3. Ahmet Say, “Bir Dağ Köyünde Üç Yıl”, *Ağaçlar Çiçekteydi (Anı-Biyografi)*, Evrensel Basım Yayın, İstanbul 2011, ss. 133-174.

Bu çalışma, Ahmet Say’ın çocukluğundan itibaren yaşamını ele aldığı biyografik bir çalışmadan oluşmaktadır. Kitabın “*Bir Dağ Köyünde Üç yıl*” başlığıyla kaleme aldığı bölüm, kendisinin 1960-63 yılları arasında Göriz Köyü’ndeki öğretmenlik yıllarını anlatmaktadır. Bölüm, genel olarak 1960 Darbesi’ne giden yolu ve Ahmet Say’ın Bingöl’e yedek subay öğretmen olarak gidişini, görev yaptığı köy ile birlikte 1960’lı yıllarda Bingöl’ün genel atmosferini anlatmıştır.

3.4. Ahmet Say, “‘Kürt Sorunu’ ve Ben (1)”, *Evrensel*, 18 Kasım 2014; “‘Kürt Sorunu’ ve Ben (2)”, *Evrensel*, 25 Kasım 2014; “‘Kürt Sorunu’ ve Ben (3)”, *Evrensel*, 2 Aralık 2014; “‘Kürt Sorunu’ ve Ben (4)”, *Evrensel*, 9 Aralık 2014; “‘Kürt Sorunu’ ve Ben (5)”, *Evrensel*, 16 Aralık 2014.

Ahmet Say, bir dizi halinde yayımladığı bu yazılarında 2014 yılında dönemin Türk siyaset ve medyasında da geniş bir yer edinen Kürt sorunu ile ilgili düşüncelerini ele almaktadır. Bunu yaparken 1960-63 yılları arasında görev yaptığı Bingöl’deki deneyimlerinden faydalanarak, dönemin toplumsal ve ekonomik yapısı hakkında önemli ip uçları vermektedir. Sosyalist bir aydın olan Say, Göriz Köyü özelinde, Bingöl’deki deneyimlerinden yola çıkarak Türkler ve Kürtler arasındaki ilişkiyi iki farklı halk arasında görülebilecek dostluk ilişkisinin en iyi örneği olarak tarif etmektedir.

3.5. Ahmet Say, “Bingöl Notları (1)”, *Evrensel*, 5 Mayıs 2015; “Bingöl Notları (2)”, *Evrensel*, 12 Mayıs 2015; “Bingöl Notları (3)”, *Evrensel*, 19 Mayıs 2015.

Bu yazılar, Ahmet Say’ın 1963 yılında Bingöl’den ayrılışının ardından 2015 yılında bu şehre yaptığı ilk ziyaretine dair gözlemlerini konu edinmektedir: Göriz Köyü’nde öğretmenlik yaptığı yıllarda öğrencisi olan Sadık Çılğasit ve kızı Saliha Çılğasit tarafından davet edilen Say, yarım asır sonra tekrar Göriz’e gitmiş ve köy ahalisiyle hasret gidermiştir. Say, Bingöl ziyareti sırasında, yakın arkadaşı olan gazeteci ve fotoğraf sanatçısı Güngör Denizaşan’ın 1962 yılı Bingöl seyahati sırasında Göriz Köyü’nde çekmiş olduğu gündelik yaşama dair fotoğraflardan oluşan bir sergi de düzenlemiştir. Ayrıca Say, geçmişte sıkı bir dostluk ilişkisi kurduğu başta Mehmet Şerif Çalbay olmak üzere irtihâl-i dâr-ı bekâ eyleyen eski dostları için Göriz Köyü Camii’nde Mevlid-i Şerif okutmuş ve köy halkının tamamını kapsayan bir yemek organizasyonu düzenlemiştir.

3.6. Ahmet Say ile: “1960’lı Yıllarda Göriz Köyü Örneğinde Köy Okulları Eğitimi Üzerine Söyleşi...”³⁵.

Bu başlık altında 1960-63 yılları arasında Bingöl’e bağlı Göriz (Çevrim-pınar) Köyü’nde öğretmenlik yapan Ahmet Say ile aradan geçen yarım asır sonra tekrar söyleşi yapılmıştır. Kendisine yönetilen sorular ile yedek subay öğretmen sıfatıyla görev yaptığı Göriz Köyü ve Bingöl ile ilgili deneyim ve gözlemlerinin yanı sıra 1960’lı yılların Türkiye’indeki genel siyasi konjonktürün eğitime olan etkisi irdelenmiştir.

27 Mayıs 1960 İhtilalini gerçekleştiren Millî Birlik Komitesi’nin eğitim politikasını nasıl değerlendiriyorsunuz?

“27 Mayıs 1960 Devrimi, “Atatürkçü köklere dönüş” amacını taşımıştır. 27 Mayısçı kadro, “Aydınlanma”nın değerini bildiği için, askere gidecek genç aydınların köylerde öğretmen olarak görevlendirilmesinin yolunu açtılar. Benim de içinde bulunduğum bu eğitsel atılıma, “Yedek Subay Öğretmenlik” deniyordu. Ancak bu uygulama birkaç yıl sürdü. “Neden?” dersiniz, Türkiye’de siyasal hayatı biçimlendiren siyasal partiler, 1960 yılında başlatılan bu aydınlanma hareketinin değerini bilmedi. Belki de halkın uyanmasını, aydınlanmasını umursamıyordu onlar...”

Bingöl’e ilk gittiğinizde, genel olarak şehrin eğitim durumu veya eğitim bilinci hakkındaki izlenimleriniz nasıldı?

“Bingöl il merkezindeki durum, görev yaptığım Göriz Köyü’ndeki katı gerçeklik kadar beni ilgilendirmiyordu. 1960 yılında Bingöl kentinin nüfusu on sekiz bindi, yani o zamanlar Bingöl bir kasabaydı. Bu kasabada uygarlık bayrağını dalgalandıran iki önemli kişi vardı: Birincisi, “devrim valisi” denen Kemalettin Gazezoğlu; ikincisi, köy enstitüleri kuşağının öncü eğitimcilerinden olan Bingöl Millî Eğitim Müdürü Hayrettin Uysal’dı. Bu iki değerli aydın, köy öğretmeni olarak iki yıl görev yapacak gençleri elden geldiğince yönlendirmeye çalıştı. Hepsi bu”.

Köy ve kentlerde aynı eğitim kavrayışının, ya da aynı ders programının uygulanmasını doğru bulmadığınızı, “Ağaçlar Çiçekteydi” adlı anılar kitabınızda dile getirmişsiniz. Bunun sakıncaları hakkında bilgi verebilir misiniz?

“Özellikle 1960’lı yıllarda, Türkiye’nin hemen bütün bölgelerinde, “kırsal kesim” ile kentlerin toplumsal yapısı arasında gelişmişlik açısından büyük farklar vardı: Kırsal kesim, bütün yönleriyle daha geriydi. Öyle ki, örneğin kent yaşamında yeri olan itfaiye araçlarını köylüler bilmez, tanımazdı. Bu durumda, hayat bilgisi kitaplarındaki “Yangın” ünitesinde yer alan itfaiye araçlarını “kurtarıcı” olarak göstermek, köyde “kurtarıcı”nın bulunmadığını vurgulamak demektir. Şu konuyu da eklemek gerekir: Kırsal kesimin en geri olduğu bölgeler, Doğu Anadolu ve Güneydoğu Ana-

35 Söyleşi, 5 Temmuz 2015 tarihinde gerçekleştirilmiştir.

dolu'ydu. Uygarlık düzeyi açısından Bingöl'ün bir köyü ile örneğin Ege Bölgesinin bir kenti arasındaki fark, gerçekten "uçurum" sözcüğüyle açıklanabilirdi".

Eğitim müfredatı bağlamında ele alırsak 1960'lı yıllarda Millî Eğitim Bakanlığı'nın özellikle de Doğu Anadolu Bölgesi'ne uyguladığı herhangi bir eğitim politikası var mıydı?

"Bu işin içinde bulunan bir insan olarak söyleyeyim: Doğu Anadolu için bir eğitim politikası yoktu. Olmalı mıydı? Bu ayrı sorun..."

Öğretmenlik yaptığınız dönemde Bingöl'de faaliyet gösteren Öğretmenler Derneği'nin işlevini nasıl değerlendiriyorsunuz?

"Öğretmenler Derneği'nin lokali, oldukça geniş bir salondan oluşuyordu. Ortasında küçük ve kötü bir bilardo masası vardı, onun çevresindeki oyun masası ve iskemlelerde ise oturulup konuşulurdu. Bu derneğin işe yarayan bir "faaliyet"ine rastladığımı söyleyemem".

Görev yaptığınız Göriz Köyü okulunda eğitim dili konusunda sıkıntılarınız oldu mu? Bu bağlamda eğitim dilinin Türkçe olmasının olumlu olumsuz neticeleri hakkındaki gözlemlerinizi ve anadilde eğitime bakış açınız nedir?

"Öncelikle bir hümanist olarak ben, anadilde eğitimi doğal, yerinde, gerçekçi ve doğru buluyorum. Ancak, benim Göriz köyünde öğretmenlik yaptığım yıllarda (1960-63) anadilde eğitim hem akla bile gelemez hem de uygulanmasını sağlayacak hiçbir öge, hiçbir donanım ortada yoktu".

Öğretmenlik yaptığınız dönemde genel olarak bölge insanının marjinal değerleri hakkındaki görüşleriniz nelerdir?

"Marjinal değerler'den kastınız, eğer önde gelen değerler ise, bölge insanında 'dinsel' değerler ağır basardı".

Okul dışında, yetişkinlerin eğitimi konusunda çalışmalarınız oldu mu? Ol-duysa olumlu sonuçlar alabildiniz mi?

"Yetişkinlerin eğitimi konusunda tabii ki çalıştım: Öncelikle akşamları gençler için "okuma-yazma kursları" açtım. Köyün hemen bütün delikanlıları okuma yazma öğrendi. Her yönden güvenilir bir insan olarak tanındığım için, köydeki kadınlara da Türkçe ve okuma-yazma kursu açtım. İki gün sürdü bu kadınlar kursu. Köyün ileri gelenleri beni bir görüşmeye çağırarak incitici olmayan bir üslupla ve tahmin edebileceğiniz nedenlerle bu öğretimden vazgeçmemi istediler. Toplumun istemediği bir konuda direnmenin anlamı yoktu".

Eğitimde "yerel değerler" ve "özel yetenek" kavramlarını açıklar mısınız?

"Eğitimde "yerel değerler"i ben şöyle görüyorum: Gerçekten lâik ve demokratik bir toplumdaki eğitim kavrayışında, yerel değerlerden yararlanmak esastır. Ben,

öğrencilerimi yerel halk müzikleri ve halk dansları alanında destekledim; onların bu türküleri topluca söylemesini ve halk danslarını uygulamasını sağladım. Bingöl il merkezinde bu halk müziği ve halk dansları gruplarından oluşan gösterili bir konser vermelerine de öncülük ettim. Halk müziği grubunu ben çalıştırıyor, ben yönetiyordum. "Özel yetenek" kavramı ise bizde şöyle kullanılır: Bir öğrencinin belli bir alanda (matematik, resim, müzik vb.) üstün yetenek sergilemesi. Göriz Köyü'nde, benim öğrencilerim arasında matematikte üstün yeteneği olan Mevlût adlı bir öğrencim vardı. Mevlût, yetim ve öksüzdü. Komşulardan Derdey adlı bir kadın ona hâmilik yapardı. 2015 yılının nisan ayında Göriz'e gittiğimde Mevlût'u sordum. "Köyün çobanı" dediler. Fazla söze gerek yok..."

"Ağaçlar Çiçektydi" başlıklı anılar kitabınızda, "Bingöl'de yüksek lisans" başlığı altında Bingöl'e gidişinizi ve oradaki yaşam serüveninizi bir nevi akademik basamak olarak değerlendirmişsiniz. Bingöl'de geçirmiş olduğunuz süreç (1960-63) daha sonraki hayatınızı nasıl etkiledi?

"Bingöl öncesinde, 1954-60 yılları arasında ben Almanya'da gazetecilik öğrenimi gördüm. 2. Dünya Savaşı sonrasında Alman gençliğinin bir kısmı, üniversitelerde "Sosyalist Öğrenciler Birliği" adı altında örgütlenmişti. Ben de bu örgütün hareketli bir üyesiydim. Sosyalizmin ezilen insanlara, dolayısıyla insanlığa sağlayacağı yararları inanmıştım. Ancak, bendeki bu teorik-ideolojik benimsemenin pratikte (uygulamada) hiçbir karşılığı yoktu. Bu karşılığı Göriz Köyü insanlarında bulduğumu söyleyebilirim. Yaşadığım gerçekte onlar, çok açık bir şekilde "ezilen" insanlardı. Bu gerçeği ben, onlarla iç içe yaşayarak öğrendim. Vurgulayarak açıklamalıyım ki, benim gözümde sosyalist teori ve ideoloji, Göriz'de solduğum gündelik pratikle yaşam buldu".

Sonuç

Cumhuriyetin ilk yarısında birçok Doğu vilayeti gibi Bingöl'de de kısıtlı imkânlar ve buna bağlı olarak toplumun genelini ilgilendiren sorunlar bulunmaktaydı. Bunların başında ise yetersiz öğretmene bağlı olarak eğitim alanındaki aksaklıklar gelmekteydi. Özellikle de Bingöl gibi henüz vilayet olmuş küçük idari birimlerde bu aksaklıklar çok daha fazla belirgindi. Nitekim Bingöl'de neredeyse yarım asırlık bir süre zarfında kesintisiz eğitime geçilememiş ve 1957'li yıllara gelinceye kadar şehirde lise eğitimi başlatılmamıştı.

27 Mayıs 1960 Darbesi ile yönetime el koymak suretiyle Demokrat Parti Hükûmeti'nden yönetimi devralan Millî Birlik Komitesi'nin başlattığı yeni bir düzenleme olan *yedek subay öğretmen* uygulaması, Anadolu'nun öğretmeni olmayan ücra yerlerinde (özellikle köylerde) eğitim seferberliği baş-

latmayı amaçlamaktaydı. Bu uygulama çerçevesinde İstanbul'dan Bingöl'e tayin olan Ahmet Say, şehre ulaştıktan iki gün sonra dönemin Bingöl Valisi Kemalettin Gazezoğlu tarafından Bingöl'ün merkez köylerinden Göriz'e görevlendirilmiştir.

Say'ın öğretmenlik yapacağı köyde daha önce herhangi bir eğitim süreci başlatılmadığından, eğitimin verilebileceği fiziki koşullar dahi bulunmamaktaydı. İstanbullu öğretmen ilk iş olarak köyün ileri gelenlerinden Mehmet Şerif Çalbay ve diğer köy sakinlerinin de katılımıyla kullanılmayan yıkık-dökük bir odayı tamir ederek derslik oluşturmuştur. Böylece Eylül 1960'ta eğitimle ilk kez tanışan Göriz Köyü'ndeki çocukların ekseriyeti ana dilleri olan Zazaca dışında lisan bilmediği için, bir yandan bunların Türkçe dil öğretimi bir yandan da müfredat eğitimi uygulanmaya çalışılmıştır. Fakat öğretmen Say, eğitimin ilk zamanlarından itibaren şehir merkezlerinde yürütülen eğitim müfredatının köylerde uygulanmasının bir fayda sağlamayacağını düşünerek, pratikte karşılığı olan okuma-yazma, matematik, genel kültür, sağlık bilgisi ve müzik alanlarında eğitim vermeye yoğunlaşmıştır.

Ahmet Say'ın gözlemleri ışığında 1960'lı yılların Göriz Köyü koşulları incelendiğinde burada yoksulluğun ve kısıtlı imkânların hakim olduğu açık bir şekilde görülmektedir. Bu bağlamda sadece çocukların değil yetişkinlerin de eğitim ile tanıştırılması ve kültürel aktivitelere katılması gerektiğini düşünen Say, yetişkinlere okuma-yazma kursları, halk dansları ve şehir merkezinde düzenlediği sinema gibi organizasyonlara katılmalarını sağlayarak söz konusu köyün eğitim ve kültür tarihinde önemli adımlar atmıştır. Say, öğrencilerin eğitiminin yanı sıra yoksulluk içinde yaşayan köylülerin muhtelif sağlık problemlerine de yardımcı olmaya çalışmıştır. Temin edilebilen ilaçların köye ulaştırılmasını sağlaması, okuma-yazma bilmeyen yetişkin köy sakinlerine verdiği eğitim veya öğrencilerin ayakkabı, boya, defter, kalem vb. kişisel ihtiyaçlarını kendi maaşından karşılayarak fedakar bir eğitimci portresi çizmiştir. Kısaca köyün geneli ile sıcak bir ilişki ve dostluk ağı kuran Say, köylünün misafirperverliği ve yardımseverliğine karşılık elinden geldiğince küçükten-büyüğe tüm köylüye yardımcı olmaya ve hayatlarına dokunmaya çalışmıştır.

Türkiye'de sosyalist bir aydın olarak tanınan Ahmet Say, 1960 Darbesi'yle hayata geçirilen yedek subay öğretmen uygulamasını büyük bir sevinçle karşılamıştır. Zira bu görev, Say'ın savunduğu fikirlerin toplumsal alandaki karşılığını anlama fırsatı doğurmuştur. Nitekim kendisiyle yapılan söyleşi metninde de vurguladığı "*sosyalist teori ve ideoloji, Göriz'de solduğum gündelik*

pratikte yaşam buldu” cümlesiyle sosyalizme dair okuduğu veya savunduğu fikirlerin karşılığına Göriz’deki günlük yaşantısında uygulamalı olarak şahit olmuştur.

Say, 1960’lı yıllarda Türkiye’nin birçok kırsal alanı gibi yoksulluk ve kısıtlı imkânların olduğu Göriz Köyü’nde yaşayan insanlar ile beraber yaşama fırsatı bulmuştur. Çocukların eğitiminde etkili bir rol oynamayı başaran bu öğretmen, çevresindekilerin dertlerine çareler aramayı, kısaca insanların hayatlarını kolaylaştıracak dokunuşlar peşinde koşmuştur. Aynı zamanda köylüler ile beraber sıcak ilişkiler kurmayı ve yabancı olduğu köy yaşantısına uyum sağlamayı da başarmıştır. Sosyalist bir entelektüel olan Say’ın yaşama dair fikirleri ile 3 yıl hayat sürdüğü köyün muhafazakar ve dînî yerel değerleri karşılaştırıldığında birbirinden farklı iki profilin insanî değerler etrafında sıcak ilişkiler kurduğunu göstermektedir.

Ahmet Say, 1963 yılında Göriz Köyü’nden ayrıldıktan sonra 2015 yılında öğrencisi Sadık Çılgasit’in daveti üzerine Bingöl ziyaretini gerçekleştirmiştir. Aradan geçen yarım asırlık zaman diliminde kaleme aldığı yazılarında bu köyü anlatarak dönemin hayat koşullarına, ekonomik ve sosyal yapısına ışık tutmuştur. Ayrıca 1962 yılında kendisi Göriz’de öğretmen iken ziyaretine gelen yakın arkadaşı gazeteci ve fotoğraf sanatçısı Güngör Deniztaşın’ın çektiği ve 1960’lı yılların Göriz Köyü’nün gündelik yaşamına dair birçok ipucu barındıran fotoğrafları günümüze taşıyarak sergilemesi dönemin bir panoramasını yansıtmıştır. Dolayısıyla bu manada Say’ın Göriz’e dair gözlemlerini yazması ve fotoğraflaması, tarihsel hafızanın sonraki kuşaklara hem yazılı hem de görsel olarak aktarılmasında köprü görevi görmüştür.

Sonuç olarak; yedek subay öğretmen uygulaması örneğine Say’ın Göriz Köyü’nde görev yaptığı süre boyunca vatandaşlarla yakın ilişkiler kurarak şehir ve köy arasında kopuk olan kültürel bağlantıyı kurmayı başardığı görülmektedir. Halkın kültürel aktivitelere katılmalarını destekleyerek köy yaşamına bir canlılık getirdiği söylenebilir. Her ne kadar yedek subay öğretmen uygulamasıyla ülke genelinde arzulanan eğitim-öğretim seviyesine ulaşamamışsa da, Ahmet Say kişisel becerisiyle köy halkının eğitime bakışını olumlu yönde etkileyebilmiştir.

Kaynakça

- AŞGIN, Sait, *Cumhuriyet Döneminde Doğu Anadolu'ya Yapılan Kamu Harcamaları (1946-1960)*, Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara 2000.
- Dâhiliye Vekâleti, *Son Teşkilatı Mülkiye'de Köylerimizin Adları*, Dâhiliye Vekâleti Nüfus Müdüriyet-i Umumiyesi Neşriyatı, Hilal Matbaası, İstanbul 1928.
- DEMİR, Abdullah, "XIX. Yüzyılda Zazaların Nüfusu ve Demografik Yapısı", *II. Uluslararası Zaza Tarihi ve Kültürü Sempozyumu (4-6 Mayıs 2012)*, Bingöl Üniversitesi Yayınları, Bingöl 2012, ss. 105-145.
- DEVELLİOĞLU, Ferit, *Osmanlıca-Türkçe Lûgat*, Aydın Kitabevi Yayınları, Ankara 2007.
- GÜL, Ebru, *Basına Göre Bingöl'de Basın Siyasi Hayat, (1960-1985)*, (Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul 2010.
- İçişleri Bakanlığı, *Türkiye'de Meskûn Yerler Kılavuzu*, Başbakanlık Devlet Matbaası, C. I, Ankara 1946.
- KILIÇ, Aziz, "27 Mayıs Darbesinin Eğitim Hayatına Etkileri", *Alnteri Sosyal Bilimler Dergisi*, 4/2 (2020), ss. 89-110.
- KILIÇ, Aziz, *Türkiye'de Askerî Darbelerin Eğitim ve Kültür Hayatı Üzerindeki Etkileri (27 Mayıs 1960-12 Mart 1971-12 Eylül 1980)*, (Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi), Kahramanmaraş 2019.
- SAY, Ahmet, *Ağaçlar Çiçekteydi*, Evrensel Basım Yayın, İstanbul 2011.
- SAY, Ahmet, *Güneşin Savrulduğu Yerden Bingöl Hikâyeleri*, Evrensel Basım Yayın, İstanbul 2007.
- SÖYLEMEZ, M. Mahfuz-DEMİR, Abdullah, *1550 Tarihli Tahrir Defterine Göre Çabakcur Livası Nüfus ve İskân*, Bingöl Belediyesi Kültür Yayınları, Bingöl 2010.
- ŞANLI, Ömer, "Bingöl'ün İlkokulu Kiği'da Açılmış", *Bingöl*, 30 Ocak 2020.
- ŞİMŞEK, Halil, *Cumhuriyet'ten Sonra Bingöl*, (Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Fakültesi İnkılap Tarihi Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi), Ankara 1999.
- T.C. Resmî Gazete*, 15 Ekim 1960, S: 10630.
- T.C. Resmî Gazete*, 15 Ocak 1957, S: 9509.
- T.C. Resmî Gazete*, 27 Kânunuevvel 1944, S: 5890.
- T.C. Resmî Gazete*, 4 Kânunusani 1936, S: 3197.
- TUNCEL, Metin, "Bingöl", *TDVİA (Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi)*, C. VI, İstanbul 1992, ss. 183-184.
- [Yazarı Yok], "Ahmet Say'ın Unutamadığı 'İnsanoğlu İnsanlar'", *Evrensel*, 8 Haziran 2016.
- <http://www.ahmetsay.com.tr/cv.htm> (Erişim: 23 Kasım 2021).
- <http://www.nisanyanmap.com> (Erişim: 10 Kasım 2021).
- <https://www.sanattanyansimolar.com> (Erişim: 20 Aralık 2021).

Ekler

Ek 1: 27 Mayıs 1960 Darbesi'nden sonra Millî Birlik Komitesi tarafından uygulanan lise ve dengi okullardan mezun olup askerlik çağına gelmiş adayların yedek subay öğretmen olarak millî eğitim seferberliğinde yer almasını öngören kanunun ilan metni.

T. C.

Resmî Gazete

Kuruluş tarihi: 7 Ekim 1386 - 1920

İktisat ve Sanayi Bakanlığı Bakanlık Müdürlüğü Dışişleri Bakanlığı Millî Eğitim Bakanlığı Sağlık Bakanlığı	15 EKİM 1960 CUMARTESİ	Sayı: 10630
--	---------------------------	-------------

KANUNLAR

1076 sayılı Yedek Subay ve Yedek Askerî Memurlar Kanununun 3 üncü maddesinin değiştirilmesine ve bu kanuna geçici maddeler ilavesine dair Kanun

Kanun No : 57 *Kabul tarihi 11/10/1960*

Maddesi 1 — 1076 sayılı Yedek Subay ve Yedek Askerî Memurlar Kanununun 2903 sayılı kanunla tadil edilen, 2903, 4167, 4579, 4487, 4680, 5221, 5616 ve 6137 sayılı kanunlarla fihralar eklenen 3 üncü maddesi aşağıda yazılı şekilde değiştirilmiştir :

Maddesi 3 — Her sene yapılan son yoklama neticesinde sağlama veya askat asker edilemlerinde yetersiz okul ve fakültelerde mevcut oldukları, istatistikleri bu derdeste olduğu MİE Eğitim Bakanlığınca tasdik edilen yurt dışındaki yüksek okul ve fakültelerde mevcut öğrencilerin 8 inci maddede yazılı şartlara göre kabul edilerek, yedek subay programına girmek üzere kabul ve tahsil mektuplarına yerilirler.

Kayıt ve kabul mektuplarına gösterilen Sıhhi Kurvetörleri (tıbbî) görüşüne istinadla kabul ve tahsil mektuplarına tasdik edilen kabul mektuplarına, mevkî ve istatistikleri göre tasdik edilerek Yedek Subay Okulu ve tahsil mektuplarına gönderilir.

Yedek subay yetiştirilmesinde hizmet süreleri 2 yıl olup, bunun 6 ayı yedek subay adayı olarak Yedek Subay Okulu veya tahsil mektuplarında, 18 ayı da subay olarak amfilar kritik veya müesseselerinde eğitim ve hizmette geçer. Okul veya tahsil mektuplarında geçen 6 aylık tahsil süresi, gerektğinde MİE Bakanına Bakanlığınca hizmete kadar uzatılabilir. Bu uzatmadan dolayı 2 senelik hizmet süresi değişmez.

8 inci maddede yazılı şartlara göre fakülte ve yüksek okul mezunları yap haklarını doldurmuş olsalar bile yukarıdaki fıkrada belirtilen askerî hizmetlerini yapmadığına çabdan çıkarılmasın.

Okul veya tahsil mektuplarında yetiştirilme sırasında Askerî Cema Kanununun 134 üncü maddesine göre hükmen çıkarılmalılar ve diğer gayri-askerî suçları ve disiplin cezalarını sebebiyle yedek subayağa yurttan çıkarılan okul veya tahsil mektupları eğitim ve disiplin kurullarında tasdik edilmiş olmasın veya tahsil mektuplarında geçtikten okul veya tahsil mektuplarında öğrenim ve eğitim ösneli sonunda başarı gösteren öğrenciler cevap olarak geri kabul mevzuatında hizmetleri tamamlanmış üzere suçları kâta ve müesseselerine yerleştirilsin. Bu gibilerle, Askerî Kanunundaki kâta hizmet şartlarına tapınmalar dâhil (bakatlar hariç), mevzuatında hizmetleri tamamlanmışlar. Bunların Yedek Subay Okulu veya tahsil mektuplarında geçen maddetleri askerî hizmetlerinden sayılır.

Yedek Subay Okul veya tahsil mektuplarında öğrenim ve eğitim ösneli sonunda yazılan istatistiklerde başarı gösterenler seçilmesine nasıbetlenir ve suçları kâta ve müesseselerinde tutulurlar. Buradaki seçilmesine olarak 6 ay hizmetten sonra ehliyetleri askeriyle mevkî olmalar, teğ-

menliğe yükseltir ve hizmetleri sonunda teğmen olarak terhis edilirler. Asteğmen olarak 6 aylık hizmetleri sonunda teğmenliğe İyaktıkları görülmeyince, 6 ay daha asteğmen olarak hizmet görürler. Bu suret sonunda İyaktıkları askeriyle teğmen edilmeye teğmenliğe yükseltirler. Bu süre sonunda da İyaktıkları görülmeyince terhislerince kadar asteğmen olarak kabul ve asteğmen olarak terhis edilirler.

Ordunun gerekli hizmetlerinde, civıl hayatında mevkî istatistikleri dahilinde çalıştırılmasında acurur görülenler de teğmen olmasın ve terhis olmasın olarak çalıştırılmaları olmalarını yukarıdaki fıkrada yazılı kâta ve senelik görevi kaydasına tabii olmalarına tayin edildikleri yerlerde alacakları askeri istatistikleri terhisleri yapar.

Yedek subay nasıbetlenir hizmet süreleri süresinde halde Bakanlar Kurulı kararıyla hizmete kadar uzatılabilir. Bu uzatılan süreler, yaz haklarında sonundan iki kâta düşürülür.

Yedek asteğmen ve teğmen olarak kâta ve müesseselerinde hizmetleri sırasında hastalanmalar, mevzuatında süresi emsalleri gibi tedavî ve sâhbi izin sürelerine tabii tutulurlar. Sâhbi izin süreleri tamamlayınca terhis edilirler. Ancak sâhbi izin süreleri tamamlanmadan (Paik kâta görevi yapabilir) raporu alınmasın hizmet süreleri 6 ayı dolmadıkça terhisleri yapılmaz.

Yedek subaylardan sağlık hükümlerinde ötürü orduya, istihdam edilemez olmalarına ait (dâhikâli görev) raporu alınca haklarında hastalık ve aruzalardan durum ve derdestine ve görev sâhbi istatistiklerine nazaran terhis ve tahsil mektupları için kâta yazılır göre yapılır.

Geçici maddesi 1 — Bu kanunun tasarıya girildiği tarihte, yedek subay olmaları Yedek Subay okullarında talebe olsalar eski kanun hükümlerine tabii olur.

Geçici maddesi 2 — Bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihte, yürürlükten kaldırılan hükümler gereğince yedek subay olmak haklarını seven İlavere ve yüksek okullardan gayri okullardan mezun olup, 1076 sayılı kanunun 8 inci maddesindeki şartları taşıyan MİE Eğitim Bakanlığınca istatistiklerinde işleme üzere İyaktıkları raporları olarak MİE Eğitim Bakanlığınca emirle verilirler ve askerî hükümetlerde emvoldelikleri andan itibaren askerî hizmetleri başlamak aydır. Bunlar üç senelik askerî emvoldelikleri şartında MİE Eğitim Bakanlığınca gösterilen yerlerde öğretmenlik yapmaya nasıbetlenirler.

Bunlardan bazıları MİE Eğitim Bakanlığınca kadrolarında öğretmen olsalar emvoldelikte çalışmaları istemezler. Bunun karışında olsalar bazı öğretmenliğe başlanmalar terhis olmaları barında 13 üncü derece maaşını alırlar. Bunlar askerî hükümetlerde emvoldeliklerinden İhtidam üç senelik askerî emvoldelikleri emvoldelikte İhtidam ve izin haklarını tahakkukunda Askerî Cema Kanununa tabii olur. Bunların, okullarda yaz tatil derdeste ne şekilde askerî eğitimde tabii tutulmaları MİE Ba-

Kaynak: T.C. Resmî Gazete, 15 Ekim 1960, S: 10630, s. 2353-2354.

Ek-2: 1961 yılı Bingöl Kültürel etkinliklerden bir açık oturum.

Soldan sağa sırasıyla: Bir öğretmen, Bingöl Millî Eğitim Müdürü Hayrettin Uysal, bir öğretmen, Bingöl'de yerel gazeteci Mehmet Aydar, teknik tarım teknisyeni Vahap Erdoğan, **Ahmet Say**, Avukat Zeynel Abidin Yurtsever, Halk Eğitim Müdürü Ekrem Güven (1961).

Kaynak: Ahmet Say Özel Fotoğraf Arşivi (1961).

Ek-3: Göriz Köyü Öğretmeni Ahmet Say (sağda) ve köyün ileri gelenlerinden Mehmet Şerif Çalbay (solda) derme çatma bir yayla (Mazre Yaylası) evinin kapısında otururlarken (Haziran, 1962).

Kaynak: Ahmet Say Özel Fotoğraf Arşivi; **Fotoğraf:** Güngör Denizaşan (1962).

Ek-4: Köy Öğretmeni Ahmet Say (sağ başta), öğrencilerini yerel halk oyunları çalıştırırken (1962).

Kaynak: Ahmet Say Özel Fotoğraf Arşivi; **Fotoğraf:** Güngör Deniztaşan (1962).

Ek-5: Köy okulları gezisi sırasında Bingöl Millî Eğitim Müdürü Hayrettin Uysal ile Öğretmen Ahmet Say arka geçmeye çalışan bir öküz arabasını seyrederken (Haziran, 1962).

Kaynak: Ahmet Say Özel Fotoğraf Arşivi; **Fotoğraf:** Güngör Deniztaşan (1962).

Ek-6: Öğretmen Ahmet Say ve Göriz Köyü sakinleri (Haziran, 1962).

Kaynak: Ahmet Say Özel Fotoğraf Arşivi; **Fotoğraf:** Güngör Denizaşan (1962).

Ek-7: Göriz (Çevrimpınar) Köyü'nün uzaktan görünümü. Günümüzde harabe bir durumda çember içindeki belirli alan ise Ahmet Say'ın öğretmenlik yaptığı 1960-63 yılları arasında, yaklaşık 25 haneli Göriz Köyü'nün yerleşim sınırlarını çizmektedir.³⁶

Kaynak: Ahmet Çaparlar (2015).

36 Göriz (Çevrimpınar) Köyü'nün yerleşimi, 1971 yılında meydana gelen Bingöl Depremi'ne kadar çemberle belirlenmiş alan ile sınırlıydı. Deprem sonrası bu alanın kullanılamaz hale gelmesiyle köy ahalisi, şu an ki köyün yerleşim alanında devletin yaptığı barakalara yerleştirilmiştir. 1971 yılında inşa edilen barakalar, 1 Mayıs 2003 Bingöl Depremi'nde büyük hasar görmesi üzerine yine devlet tarafından yıkılmış ve aynı yıl içerisinde yerlerine daha modern konutlar inşa edilmiştir.

Ek-8: Ahmet Say'ın 2015 yılında Bingöl'de düzenlediği Göriz Köyü'nün 1960-63 yıllar arasındaki gündelik yaşantısına dair fotoğraf sergisinden bir görüntü.

Kaynak: <https://www.sanattanyansimalar.com/yazarlar/ahmet-say/bingol-de-ne-isim-vardi/597/>(Erişim: 20 Aralık 2021).

